

Тема: Політична культура і політична свідомість.

План

1. Зміст і структура політичної культури.
2. Типи і види політичної культури.
3. Функції політичної культури.
4. Політична культура сучасної України.
5. Сутність і основні характеристики політичної свідомості.

Актуальність теми. Політична свідомість і політична культура як чільні поняття політології характеризують суб'єктивні аспекти політики. Вони містять у собі чуттєві й теретичні, ціннісні й нормативні, раціональні й підсвідомі уявлення громадян про політику. В умовах побудови в Україні демократичної правової держави і громадянського суспільства, політична свідомість і політична культура повинні поступово вийти за межі звичайної сукупності офіційних норм і поодиноких прикладів лояльного ставлення до влади, властивих тоталітаризмові. А це передбачає глибоке розуміння особливостей функціонування усіх суспільно-політичних феноменів людського буття, що і дає вивчення цих важливих понять.

Основні поняття та категорії: політична свідомість, політична ідеологія, політична психологія, громадська думка, ідеологізація, деідеологізація, реідеологізація, ідеократія, політична культура, громадянська культура, політична субкультура, політична цінність, політична орієнтація, політичний міф, політичний стереотип, політична традиція, політичний символ.

Онлайн ресурс: Політична культура українців
https://www.youtube.com/watch?v=9YmQDCwu17U&ab_channel=%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%C2%AB%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0%C2%BB

Культура це політика:
https://www.youtube.com/watch?v=CRgj7IFfB9g&ab_channel=%D0%9C%D0%B8

https://www.google.com/search?q=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BE+%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0+%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0++&sca_esv=4b3e726407594cc1&sxsrf=ACQVn0_bZxQe#fpstate=ive&ip=1&vld=cid:74a74b69,vid:kpf8wpLZOHk,st:0

Культура

і

політика:

https://www.google.com/search?q=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BE+%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0+%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0++&sca_esv=4b3e726407594cc1&sxsrf=ACQVn0_bZxQe#fpstate=ive&ip=1&vld=cid:74a74b69,vid:kpf8wpLZOHk,st:0

[посилання](#)

1.Зміст і структура політичної культури.

Політична культура є складовою частиною культури взагалі і включає в себе політичні традиції, ідеї, концепції, норми політичної практики, переконання про взаємовідносини між різними суспільно-політичними інститутами.

Головним елементом політичної культури слід вважати **політичний світогляд**. Крім того політична культура включає в себе:

- культуру політичної свідомості;
- культуру політичної поведінки;
- культуру політичного функціонування;

Поняття “політична культура” впровадив у науковий обіг мислитель епохи Просвітництва **Гердер**. Детальне осмислення політичної культури розпочалося лише в 50-х роках XX ст. В західній політології розробка цього поняття пов’язана з іменами **Алмонда і Верби**. В загальному, структура політичної культури включає в себе наступні елементи:

- політичні уявлення;
- політичні ідеї;
- політичні цінності;
- політичні ідеали;
- політичні орієнтації;
- політичні настанови;

- політичні оцінки;
- політичні норми;
- політичні традиції;
- політичні ритуали;
- політичні почуття;
- політичні символи;
- політичні стереотипи;
- політичні міфи.

Отже, **політична культура** – це частина загальної культури, яка формується і проявляється в процесі політичного життя.

2. Типи і види політичної культури.

Алмонд і Верба **виділяли прості і змішані типи** політичної культури. До простих типів відносять:

- **патріархальну;**
- **підданську;**
- **активістську політичну культуру.**

Для патріархального типу типу ПК характерним є невіддільність політичних орієнтацій від релігійних і соціальних настанов.

Підданський тип політичної культури характеризується низьким рівнем участі громадян у політичному житті.

Активістський тип характеризується значним інтересом до політики, активною участю громадян в політичних процесах.

До **змішаних типів** політичної культури відносять:

- **патріархально – підданську;**
- **патріархально – активістську;**
- **піддансько – активістську;**
- **громадянську.**

В залежності від типу політичної системи виділяють типи або моделі політичної культури. Такими вважаються **демократична, авторитарна і тоталітарна моделі політичної культури.**

Демократична модель передбачає принцип погоджуватися – непогоджуватися з позицією інших членів чи груп суспільства. Для авторитарної – ідеалом визнається сила і неконтрольована влада. **Тоталітарна модель** характеризується єднальною роллю культу лідера, владою і активним залученням до політичного життя громадян, відповідно до встановлених політичним лідером принципів.

3.Функції політичної культури.

Політична культура покликана виконувати такі функції:

- реалізація класових і національних інтересів;
- регулююча – забезпечення ефективності функціонування політичної системи на основі притаманних їй ідеалів, норм, традицій;
- виховна – виховання людини на основі певних цінностей і норм;
- прогностична – передбачення можливих варіантів розвитку класів, соціальних верств, націй у певних соціально-політичних ситуаціях;
- пізнавальна;
- ідентифікаційна;
- комунікативна;
- інтегративна;
- мобілізуюча;
- нормативна.

4.Політична культура сучасної України.

Після проголошення незалежності, в Україні розпочався процес відродження кращих традицій національно-політичної культури. Політична

культура сучасної України має посткомуністичний, пострадянський, постколоніальний характер. Політична культура України характеризується як політична суспільства, що переходить від тоталітаризму до демократії. Для перехідного періоду характерний суперечливий розвиток політичної культури. Нова політична культура не завжди має адекватну міцну соціальну базу і часто сприймається частиною населення викривлено, примітивно. Проте сучасна українська політична культура не є монопольною, поступово вона стає національною і незалежницькою.

За ідеологічною спрямованістю для політичної культури України характерний розкол суспільства на прихильників комуністичних і консервативно - ліберальних цінностей. Для сучасної України властива прихильність до західноєвропейських політичних цінностей, але помітними залишаються і впливи східної політичної культури, особливо російської. На сучасному етапі іде процес відродження таких характерних рис української політичної культури як народоправство, толерантність, ліберальне ставлення до держави і т.д.

Однак, залишки радянської політичної культури залишаються домінуючими в нашому суспільстві. Сьогодні актуальною є проблема радикального оновлення, перетворення посткомуністичної політичної культури в національно – демократичну. Важливу роль в цьому процесі повинні відіграти засоби масової інформації (ЗМІ).

Засоби масової інформації (ЗМІ) – це розгалужена мережа установ, що займаються збором, обробкою та поширенням інформації. У цю мережу входять теле-, радіопрограми, газети, журнали, інформаційні агенства, кінодокументалістика, Інтернет. ЗМІ мають найбільш масовий і сильний вплив на формування суспільної політичної свідомості, ідеології, культури. Крім інформаційної функції, ЗМІ виконують такі важливі функції як:

- освітню;
- функцію соціалізації;

- контролю і критики;
- оперативну;
- мобілізаційну.

Без преси, телебачення, радіомовлення жоден громадянин не може правильно зорієнтуватися у політичних процесах, визначити свою політичну орієнтацію, приймати певні рішення. Однак досвід показує, що ЗМІ можуть служити різним політичним цілям: як розвивати у людей прагнення до свободи, соціальної справедливості, допомагати їм у компетентній участі в політиці, так і духовно закріпачувати, дезінформувати, залякувати населення, сіяти недовіру і страх. Цей процес політологи називають “політичним маніпулюванням”, тобто приховане управління політичної свідомістю та поведінкою людей з метою примусити їх до дії чи бездіяльності всупереч власним інтересам. Особливо яскраво спроби політичного маніпулювання проявляються в період виборчого процесу.

5. Сутність і основні характеристики політичної свідомості.

Політична свідомість – специфічна форма суспільної свідомості, система відображення в духовному житті людей політичних інтересів і уявлень різних соціальних груп, національних спільнот, суспільства в цілому.

Політична свідомість – це сукупність поглядів, оцінок, установок, які відображають політико-владні відносини.

Політична свідомість як і політична культура характеризує суб’єктивні аспекти політики.

Політична наука розглядає політичну свідомість як багатоструктурне й багаторівневе поняття. Соціологічний аналіз передбачає диференціацію політичної свідомості залежно від її суб’єкта:

- політична свідомість суспільства;
- політична свідомість нації;

- політична свідомість соціальної групи;
- політична свідомість особистості.

Політичну свідомість розрізняють на двох рівнях:

1.Буденна політична свідомість, яка формується на базі життєвого досвіду людей.Спосіб її вираження – **політична психологія**.

2.Науково - теоретична політична свідомість, яка формується національною елітою (науковцями, ідеологами, політиками). Способом її вираження є **політична ідеологія**.

Політична ідеологія – це система концептуально оформлених уявлень, ідей і поглядів на політичне життя, яка відображає інтереси, світогляд, ідеали, умонастрої людей, класів, націй, суспільства, політичних партій, громадських рухів та інших суб'єктів політики.

Політика за своєю суттю ідеологічна – вона базується на певних цінностях, ідеалах, світогляді тощо.

Політична психологія – це компонент політичної свідомості, який фіксує політичні відносини та інтереси в суспільно-психологічній формі і сприяє виробленню у суб'єкта безпосередніх мотивів і настанов політичної поведінки.

Проявами взаємодії політичної свідомості як такої та політичної системи суспільства виступають функції політичної свідомості, тобто основні напрями її впливу на політичну систему в цілому. До них належать:

- **конгнітивна** (пізнання політичної дійсності, завдяки чому формулюються політичні теорії, концепції, суб'єкти набувають певних політичних знань);
- **прогностична** (передбачення руху політичної системи в майбутньому на ґрунті отриманих політичних знань);
- **моделююча** (визначення способів, методів і форм змін у політичній системі суспільства чи змін самої системи);

- **регулятивна** (вплив на спрямованість, активність та інтенсивність діяльності суб'єктів політики);
- **компенсаторна** (заміна бажаного, але відсутнього в реальному житті політичного явища);
- **інтегруюча** (згрунтування людей у межах соціуму на ґрунті певних спільних поглядів, переконань, цінностей, норм та ідеалів);
- **репрезентативна** (відображення, узагальнення, представництво певних політичних інтересів, настанов, очікувань і потреб);
- **комунікативна** (пов'язаність окремих елементів політичної системи через функціонування сталої системи ціннісних орієнтацій).

Політична свідомість тісно пов'язана з політичною культурою. Іноді навіть стверджується, що остання “поглинає” політичну свідомість.

Список рекомендованої літератури:

Бундак О.А. Курс політології в схемах і таблицях: навчальний посібник. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2020. 58 с.

2. Шляхтун П. Політологія: історія та теорія. Вид-во: Центр учбової літератури, 2021. 472 с.

3. Тетарчук І.В. Політологія. Навчальний посібник. Вид-во: Центр учбової літератури, 2020. 160 с.

4. Варнавська І.В., Черемісін О.В. Політологія. Вид-во: Гельветика, 2021. 210 с.

5. Кириченко В.М. Політичні системи світу, Кредитно-модульний курс. Вид-во: ЦУЛ, 2023. 218 с.

6. Требін М.П., Герасіна Л.М., Поліщук І.О., Сахань О.М. Політологія. Вид-во: Право, 2018. 462 с.

7. Шанько В.І. Політологія: Навчальний посібник / В.І. Шанько, Н.В. Чорна, Т.Г. Авксентьева, Л.А. Тихонова. Видання 2–е, перероблене та доповнене. К.: Видавництво «Фірма «ІНКОС», Центр учбової літератури, 2017. 288с.